

Länsstyrelsen
Örebro län
Naturvård
Sture Marklund

BESLUT
Datum
1999.10.29

Vår beteckning
231-01349-98

Enligt sändlista

Bildande av naturreservatet Vargavidderna i Degerfors och Laxå kommuner.

BESLUT

Det område som utgöres av del av fastigheterna Torpaskoga 7:6, Hasselfors 4:1, Laxåskogen 1:116 samt hela fastigheten Laxåskogen 1:254 samtliga i Laxå kommun samt del av fastigheten Svartå 1:76 i Degerfors kommun, och som framgår av bifogade utdrag ur fastighetskartan, skall av skäl, som närmare anges i detta beslut, särskilt skyddas och vårdas på grund av dess betydelse för kännedomen om landets natur. Gränsen för reservatet skall följa fastighetsgräns efter fastighetsbildning. Länsstyrelsen förklarar därför med stöd av 7 § naturvårdslagen (SFS 1974: 1025) området som naturreservat.

I och med att detta beslut vinner laga kraft upphävs länsstyrelsens beslut från 1996.12.18, dnr 231.07986.96, om bildande av Naturreservatet Högskogsmossen.

Ändamålet med reservatet skall vara att för kännedomen om landets natur i väsentligen orört skick bevara ett myr- och naturskogsområde med lång kontinuitet och innehållande ett stort antal hotade och skyddsvärda växt- och djurarter. Reservatet är avsett att utgöra ett område för tillflykt och möjlighet till spridning av arter som trängts tillbaka av modernt skogsbruk med korta intervaller.

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen att nedan angivna föreskrifter samt bestämmelser om naturvårdsförvaltningen skall gälla beträffande området.

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi, yt- eller dräneringsförhållanden
2. anordna upplag
3. anlägga väg eller stig annat än i enlighet med fastställd skötselplan
4. dra fram mark- eller luftledning
5. uppföra byggnad eller annan anläggning annat än i enlighet med fastställd skötselplan
6. bedriva avverkning eller röjning av något slag, så eller plantera skogsplantor, samla ihop, föra bort eller bränna vindfällan eller andra döda träd eller träddeklar, i annan utsträckning än vad som framgår av fastställd skötselplan
7. bedriva jakt efter djurarter upptagna i EU-s habitatdirektiv. Tillstånd till jakt enligt nuvarande jaktarrenden skall dock löpa arrendetiden ut
8. uppföra jaktorn, stödutfodra vilt, utföra siktröjningar utöver vad som framgår av fastställd skötselplan, ej heller uttransportera fällt vilt med motorfordon annat än med älgdragare eller fyrhjuligt terränggående motorfordon och på fastmark där markskador ej kan förväntas

Ovanstående bestämmelser skall inte utgöra hinder för utförande av restaureringsåtgärder i enlighet med fastställd skötselplan

Föreskrifter nedan under punkt C, gällande allmänheten, gäller även markägare och innehavare av särskild rätt i den mån pågående markanvändning därigenom inte avsevärt försvåras.

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att de åtgärder vidtages inom området som framgår av till detta beslut fogad skötselplan.

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1. göra åverkan på markytan
2. störa djurlivet
3. plocka blommor, lavar och vedlevande svampar eller på annat sätt genom plockning eller uppgrävning skada växtligheten
4. utföra ristningar på torrträd eller bark eller att skada fallna träd
5. göra upp eld annat än på i fastställd skötselplan angivna eldplatser
6. tälta
7. framföra motordrivet fordon eller cykla
8. använda båt eller kanot under tiden 1 april - 31 juli
9. att fiska annat än med spö och från land eller från is
10. anbringa tavla, plakat, skylt, inskrift eller därmed jämförlig anordning
11. anordna orienteringskontroller eller snitslade spår

Förbuden enligt punkterna 8 och 9 gäller ej personer som löst fiskekort inom AssiDomäns fiskekortsområde omfattande bl a sjön Gryten och t o m år 2002. Förbudet enligt punkten 9 gäller ej heller fiske med spö från båt fr o m den 1 aug. t o m isläggningsdagen samma år.

Utan länsstyrelsens tillstånd skall det vidare vara förbjudet att

1. bedriva insamling av insekter eller andra ryggradslösa djur

Ovanstående bestämmelser skall inte utgöra hinder för utförande av restaureringsinsatser i enlighet med fastställd skötselplan ej heller för naturinventering eller miljöövervakning beställd av länsstyrelsen.

D. Bestämmelser enligt 9 § naturvårdsförordningen om naturvårdsförvaltningen

1. Syftet med skötseln av reservatet skall vara att efter restaureringsinsatser i några delområden låta vegetationen få utvecklas fritt mot naturstadier. Risker för slitage och annan skada på naturen skall minskas genom åtgärder som vägleder besökare inom området.
2. Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om vården av reservatet genom att fastställa till beslutet fogad skötselplan, daterad 1999.10.08
3. Utmärkning av reservatet skall ske i enlighet med naturvårdsverkets anvisningar (SIS 03 1522).
4. Naturvårdsförvaltare är länsstyrelsen.

5. Vid den praktiska förvaltningen skall samråd ske med länsstyrelsen i frågor som inte regleras i skötselplanen eller annars är av rutinkaraktär.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Ärendets bakgrund och beredning

Genom en cirkulärskrivelse inom Kungliga Domänverket från 1945 föreslogs upprättande av torvmarksreservat på Domänverkets marker. Ett av de områden som då föreslogs var Högskogsmossen. Om denna skriver dikningsledaren B O Ljungstedt i brev daterat den 2 dec. 1947 till Kungliga Domänstyrelsen. "Från naturskyddshåll har flera gånger understrukits betydelsen av att åtgärder vidtagas i tid för att skydda och bibehålla några fullständigt odikade högmossar, så att dylika i kommande tider kunna tjäna forskningen till studieobjekt. Det skulle vara av utomordentligt stor betydelse att just denna mosse avsattes till naturreservat". År 1948 fredades därför Högskogsmossen internt som domänreservat. Domänverket fortsatte sedan med sitt naturskyddsarbete genom att år 1958 som domänreservat freda den 4 ha stora Ersbackamossen vid Grytens nordöstra strand liksom den strax norr därom på Vargaberget belägna 2 ha stora storblockiga kittelsvackan.

År 1974 lät länsstyrelsen genom Ann-Marie Bengtsson översiktligt inventera Laxå kommun varvid det vildmarksbetonade Vargaberget norr om sjön Gryten tillsammans med Högskogs Stormosse och Södra Åsmossen uppmärksammades. 1978 lät sedan länsstyrelsen genom Invar Backéus inventera skyddsvärda myrar i länet varvid Högskogs Stormosse-S Åsmossen komplexet gavs högsta skyddsklass. År 1981 utfördes därefter på länsstyrelsens initiativ genom Leif Sandgren en inventering fågellivet på ett antal myrar i länet bl a S. Åsmossen - Högskogs Stormosse.

I samband med att AssiDomän AB bildades och tog över statens skogar fattades ett centralt avtal i oktober 1991 mellan dåvarande Domänverket och Naturvårdsverket att bland andra domänreservat också Högskogsmossen skulle få överföras till naturreservat utan ersättning. För en del av Vargaberget liggande i anslutning till domänreservatet Ersbackamossen beslutades 1993 om överföring till Naturvårdsfonden, vilket verkställdes under 1994. För Högskogsmossen bildades sedan naturreservat i slutet av 1996.

Den del av det nu aktuella reservatområdet som ligger inom Degerfors kommun har fram till 1997, då det förvärvades av AssiDomän AB, ägts av Hasselfors Bruk AB. Även det bolaget har haft ett internt skydd av

området innebärande att Vargaberget ej avverkats och att S Åsmossen lämnats orörd.

Eftersom delar av mellanliggande områden redan tidigare uppmärksammats i Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens urskogsinventering från 1982, där Vargaberget upptagits som ett av nio objekt i länet, och Södra Åsmossen uppmärksammats i landets myrskyddsplan från 1994, beslutade länsstyrelsen att utträna förutsättningarna för att sammanbinda de olika skyddsobjekten till ett stort naturreservat.

På uppdrag av länsstyrelsen har Jim Hellquist därför under sommaren 1996 utfört en nyckelbiotopsinventering av hela området, vilken bl a dokumenterar att området hyser 16 så kallade signalarter, vilka visar på områdets naturskogsvärden.

Ersbackamossen inlemmades 1996 i i EU-s Natura 2000-nätverk och 1997 resten av Vargavidderna. År 1997 accepterades området även som objekt i EU-s Life Taiga-Myr projekt. Under våren 1997 upprättade länsstyrelsen ett antal förslag till avgränsningar av ett tilltänkt reservat samt en konsekvensanalys av förslagen. Under hösten 1997 gav Naturvårdsverket klartecken till länsstyrelsen att lägga ut förhandlingsuppdrag för bildande av naturreservat enligt ett av alternativen. Under vintern 1997-98 har därefter länsstyrelsen upprättat förslag till föreskrifter och skötselplan för området som sänds ut på remiss först sommaren 1999 sedan förhandlingarna om markförvärvet var på väg att avslutas.

Samtliga remissinstanser har tillstyrkt reservatbildningen. Synpunkter på namnfrågan efterfrågades speciellt i remissen och länsstyrelsens förslag Vargavidderna fick allmänt stöd. Den andra större frågan som diskuterades var utformningen av stigsystemet. Synpunkterna har föranlett länsstyrelsen att föreslå att förutom leden från Högskog ut till myrholmen och utsiktstornet även anlägga en led fram till sjön Gryten samt i skötselplan markera läge för en led runt sjön som kan genomföras om och när resurser för detta arbete kan tillskapas.

Under hösten 1999 har därefter avtal om köp av området tecknats mellan staten, Hasselfors Bruk AB och AssiDomän AB.

Beskrivning av området

Området utgörs av ett gränsland mellan landskap, kommuner, socknar och ägare sett i det historiska perspektivet. I nuläget är det beläget i ett av

länets allra mest glesbefolkade vildmarksområden. Tidigare har små torp omkransat området och starrbevuxna delar av myrarna nyttjats för slätter.

Topografiskt sett är området relativt flackt, ligger på en höjd varierande mellan 139 och 150 m ö h, och intas till största delen av stora myrområden. Bäckenet i områdets östra del intas av sjön Gryten som är länets största sjö som ej påverkats av regleringsåtgärder. Här och var i området ligger stora flyttblock och blocksamlingar vilka bl a i och kring sjön Gryten starkt påverkar landskapsbilden.

Omgivningarna till myrarna och sjön intas av blandbarrskogar som till stora delar är naturskogspräglade.

Vegetationen på myrarna är av s k fattigkärrtyp och mossetyp och relativt artfattig. Här förekommer dock mycket stora bestånd av de västliga och i länet mycket sällsynta arterna myrlilja och klockljud. Ett betydande bestånd av den för ett 20-tal år sedan i landet nyupptäckta orkidéarten mossnycklar förekommer även.

I skogarna förekommer många lavar och svampar som indikerar naturskogskontinuitet. Förekomsten av den vitblommiga orkidén knärot indikerar liknande förhållanden.

Djurlivet har anpassats till vildmarksprägel. Området ligger t ex sedan fem år centralt i den stationära "Hasselforsvargens" revir. Trots att området är så flackt finns i reservatet och dess omgivningar en stark stam av lodjur.

Fågellivet på myrarna är rikt med förekomst av orrspel och häckande ljudpipare, tranor, enkelbeckasiner och tofsvipor. Under sträcktid kan man dessutom få höra dvärgbeckasinen spela i området. Från skogarna hörs ofta spillkråkan rop och utifrån Grytens vattenspeglar storlommens.

Reservatets benämning: Naturreservatet Vargavidderna

Reservatets gräns: Reservatsgränsen skall följa fastighetsgräns efter fastighetsbildning

Kommun: Degerfors och Laxå

Församling: Finnerödja och Nysund

Fastigheter: Del av fastigheterna Torpaskoga 7:6, Hasselfors 4:1 och Laxåskogen 1:116 samt hela fastigheten Laxåskogen 1:254, samtliga i Laxå kommun samt del av fastigheten Svartå 1:76 i Degerfors kommun

Areal: 494,2 ha varav 416,3 ha fastmark och 77,9 ha vatten (preliminära areor i avvaktan på fastighetsbildning)

Markägare: Staten (Naturvårdsfonden).

Lägesbeskrivning: 10 km VNV Laxå. Reservatet har tyngdpunktskoordinaterna X= 6543650 Y= 1423700.

Naturvårdsförvaltare: Länsstyrelsen

Arter upptagna i EU-s habitatdirektiv och som påträffats i området:

Lo och varg.

Arter upptagna i EU-s fågeldirektiv och som påträffats i området:
Fiskgjuse, spillkråka, tretåig hackspett, tjäder, orre, trana, ljunpipare, grönbena och storlom.

Arealer enligt EU-s miljötypschema:

15 % av reservatet upptas av naturliga dystrofa sjöar och småvatten (kod 3160), 30 % av högmossar (kod 7110), 20 % av öppna, svagt välvda mossar, fattigkärr, intermediära kärr och gungflyn (kod 7140), 14 % av västlig taiga (kod 9010) och 4 % av skogbevuxen myr (kod 91D0).

MOTIV FÖR BESLUTET

Miljöbalken (1998:808) trädde i kraft den 1 januari 1999 varvid bl a naturvårdslagen (1964:822) och naturvårdsförordningen (1976:484) upphörde att gälla. Enligt 6 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken skall dock äldre bestämmelser tillämpas i mål och ärenden som inletts före miljöbalkens i kraftträdande.

Vargavidderna är ett vildmarkspräglat myr- och skogsområde med rik, kontinuitetsberoende skogsbunden flora och fauna av en karaktär som man ej finner i intensivt skötta skogsområden med korta omloppstider. På myrarna finns ett mycket rikt fågelliv och förekommer exceptionellt rika bestånd av myrlilja, klocklång och mossnyckar, sällsynta västliga inslag i länets flora. Myrarna är medtagna i den nationella myrskyddsplanen och delar av skogarna i den likaledes nationella urskogsinventeringen. Området beslutades 1997 i sin helhet ingå i EU-s Natura 2000 nätverk och samma år även i EU-s Life Taiga-Myr projekt.

Namnet på naturreservatet är delvis en nykonstruktion som motiveras av att det inom området finns ett flertal lokalamn för skilda delar vilka dåligt beskriver områdets helhetskaraktär eller som i fallet Gryten redan är upptaget av en närbelägen som utflyktsmål flitigt nyttjad sjö. Vargavidderna anknyter till lokalamnet Vargaberget och speglar på ett poetiskt sätt den öppna vildmarkskaraktär som kännetecknar stora delar av området.

För att uppnå målet att trygga den biologiska mångfalden i länets skogar och myrmarker är bevarandet av denna typ av områden angeläget och brådskande.

Naturvärdena i nu aktuellt område är sådana att de kräver ett omfattande skydd för att bevaras. Detta skyddsbehov kan endast tillgodoses genom bildande av naturreservat eller nationalpark. Området har inte den storlek att bildandet av nationalpark ansetts motiverat, varför området bör avsättas som naturreservat.

Det är av stor betydelse att direkt mänsklig påverkan på reservatområdet minimeras, varför inskränkningar i allemansrätt och skogsbruk är nödvändiga.

För att bereda allmänheten möjlighet att besöka och uppleva områdets naturvärden utan att naturen skadas är det nödvändigt att ställa i ordning rastplatser samt markerade stigar med stor andel spänger. Länsstyrelsen bedömer att stigarna kan läggas ut utan att skada naturvärdena. Begränsningen i användningen av båt inklusive kanot motiveras av hänsynen till fågellivet.

Detta beslut kan överklagas, se bilaga.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Gerd Engman jämte ledamöterna Sören Gunnarsson, Annica Eriksson, Mats Sjöström, Margareta Karlsson, Ola Karlsson, Sonja Cederlöf, Lennart Eliasson, Bo Rudolfsson, Majny Jonsson, Brittinger Örenius, Tarja Rossi Nordling och Olof Johansson.

I den slutliga handläggningen av ärendet deltog även tf naturvårdsdirektören Olle Karlsson, länsexperten för naturvård Per Olov Führ, länsassessor Magnus Enhörning samt avdelningsdirektören Sture Marklund föredragande.

Gerd Engman

Sture Marklund

HUR MAN ÖVERKLAGAR LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Om Ni vill överklaga detta beslut skall Ni skriva till länsstyrelsen. Tala om i brevet vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange beslutets diarienummer. Tala också om vilken ändring i beslutet Ni vill ha.

Länsstyrelsen måste ha fått överklagandet inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet, annars kan överklagandet inte prövas.

Om länsstyrelsen inte själv ändrar beslutet på det sätt Ni begärt sänder länsstyrelsen överklagandet vidare till regeringen (miljödepartementet).

Om Ni vill ha ytterligare upplysningar kan Ni vända Er till länsstyrelsen, tel 019-19 30 00.

Sändlista har ej scannats

1999-10-08

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET VARGAVIDDERNA

Planen är upprättad inom länsstyrelsen i okt. 1999.

Skötselplanen omfattar:

Allmän beskrivning

1. Administrativa data
2. Grund för beslut samt föreskrifter
3. Översiktlig beskrivning av bef förhållanden

Plandel

1. Allmän målsättning
2. Disp och skötsel av mark och vatten
3. Anordningar för rekreation och friluftsliv
4. Tillsyn
5. Finansiering av naturvårdsförvaltningen
6. Karta i skala 1:10 000

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi, yt- eller dräneringsförhållanden
2. anordna upplag
3. anlägga väg eller stig annat än i enlighet med fastställd skötselplan
4. dra fram mark- eller luftledning
5. uppföra byggnad eller annan anläggning annat än i enlighet med fastställd skötselplan
6. bedriva avverkning eller röjning av något slag, så eller plantera skogsplantor, samla ihop, föra bort eller bränna vindfällen eller andra döda träd eller träddelar, i annan utsträckning än vad som framgår av fastställd skötselplan
7. bedriva jakt efter djurarter upptagna i EU-s habitatdirektiv. Tillstånd till jakt enligt nuvarande jaktarrenden skall dock löpa arrendetiden ut
8. uppföra jaktorn, stödutfodra vilt, utföra siktröjningar utöver vad som framgår av fastställd skötselplan, ej heller uttransportera fällt vilt med motorfordon annat än med älgdragare eller fyrhjuligt terränggående motorfordon och på fast mark där markskador ej kan förväntas

Ovanstående bestämmelser skall inte utgöra hinder för utförande av restaureringsåtgärder i enlighet med fastställd skötselplan

Föreskrifter nedan under punkt C, gällande allmänheten, gäller även markägare och innehavare av särskild rätt i den mån pågående markanvändning därigenom inte avsevärt försvåras.

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att de åtgärder vidtages inom området som framgår av till detta beslut fogad skötselplan.

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1. göra åverkan på markytan
2. störa djurlivet
3. plocka blommor, lavar och vedlevande svampar eller på annat sätt genom plockning eller uppgrävning skada växtligheten
4. utföra ristningar på torrträd eller bark eller att skada lågor

Topografiskt sett är området relativt flackt, ligger på en höjd varierande mellan 139 och 150 m ö h, och intas till största delen av stora myrområden. Bäcknet i områdets östra del intas av sjön Gryten som är länets största sjö som ej påverkats av regleringsåtgärder. Här och var i området ligger stora flyttblock och blocksamlingar vilka bl a i och kring sjön Gryten starkt påverkar landskapsbilden.

Omgivningarna till myrarna och sjön intas av blandbarrskogar som till stora delar är naturskogspräglade.

Vegetationen på myrarna är av s k fattigkärrtyp och mossetyp och relativt artfattig. Här förekommer dock mycket stora bestånd av de västliga och i länet mycket sällsynta arterna myrlilja och klockljung. Ett betydande bestånd av den för ett 20-tal år sedan i landet nyupptäckta orkidéarten mossnycklar förekommer även.

I skogarna förekommer många lavar och svampar som indikerar naturskogskontinuitet. Förekomsten av den vitblommiga orkidén knärot indikerar liknande förhållanden.

Djurlivet har anpassats till vildmarksprägel. Området ligger t ex sedan fem år centralt i den stationära "Hasselforsvarens" revir. Trots att området är så flackt finns i reservatet och dess omgivningar en stark stam av lodjur.

Fågellivet på myrarna är rikt. I tidig vår hörs orrarnas bubbel från spelplatserna ute på myrvidderna och under sommaren häckar här många t ex ljungpipare, tranor, enkelbeckasiner och tofsvipor. Under sträckt看id kan man dessutom få höra den sällsynta dvärgbeckasinen spela i området. Från skogarna hörs ofta spillkråkan klangfulla rop och utifrån Grytens vattenspeglar storlommens.

3.2 Tillgänglighet

Området nås via skogsvägar söderifrån och parkering kan ske vid det forna torpstället Högskog. Se bifogad skötselplanekarta.

PLANDEL

1. ALLMÄN MÅLSÄTTNING

Området skall skötas på ett sådant sätt att den biologiska mångfalden knuten till för regionen naturliga skogs- och myrekosystem främjas samtidigt som området i lämplig utsträckning görs tillgängligt för allmänheten.

2. DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

2.1 Allmän målsättning för mark och vegetationsvård

Området skall i princip ges fri utveckling dock med vissa temporära undantag för naturvårdsrestaurerande åtgärder.

3. ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

Reservatet ligger ca 25 km söder om Degerfors och 10 km väster om Laxå. Området kan nås via skogsvägar söderifrån. Enligt överenskommelse med AssiDomän skall en enkel P-plats för 5-10 bilar iordningställas vid den gamla gården Högskog. Där skall också informationstavla finnas.

En stig skall upprättas från Högskog norrut mot en myrholme centralt belägen i myrkomplexet. På myrholmen skall ett mindre utsiktstorn och ett vindskydd uppföras. Stig skall även iordningställas från Högskog till en udde i sjön Gryten. I mån av tillgängliga resurser skall även en stig iordningställas runt sjön Gryten. På ovan nämnd myrholme samt vid sjön Gryten skall eldplatser iordningställas.

Informationstavlor, stighänvisningar och reservatmarkeringar skall finnas enligt markering på skötselplanekartan.

4. TILLSYN

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för tillsynen av reservatet.

5. FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Iordningställande

Etapp 1 omfattande röjning och spångning av stigar ut till myrholmen samt uppförande av utsiktstorn och vindskydd där. Till etapp 1 räknas också stigen ut till rast- och eldplatsen på udden vid sjön Grytens västra strand. Materialkostnader 75 000 kr (finansieras av Hopajola).

Etapp 2 omfattande iordningställandet av stigar runt sjön Gryten 55 000 kr.

Gränsmarkering och informationstavlor inklusive materialkostnader 20 000 kr.

Årlig tillsyn

Årskostnad ca 15 000 kronor.